WIERCHNIADWINSK (BIAŁORUŚ)

OBÓZ UMOCNIONY DRISSA 1812

Fortyfikacje nowożytne
Wademekum

www.fort.mariwoj.pl

Mariusz Wojciechowski, Stupsk 2019

Obóz umocniony Drissa

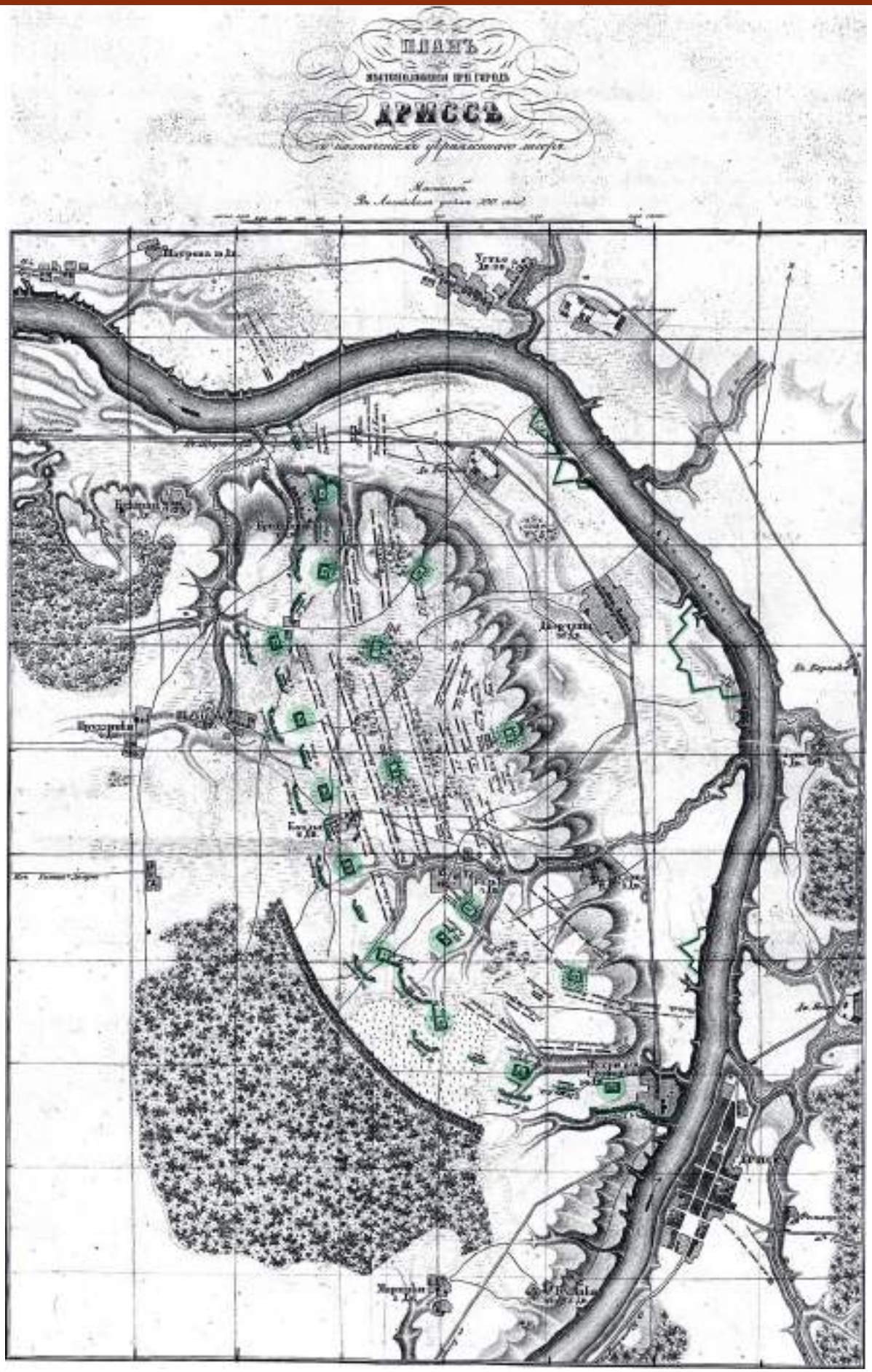

Obóz umocniony Drissa

1812 plan Phulla obrony na Dźwinie

Wiosną 1812 roku rosyjscy wojskowi zastanawiali się nad planem zbliżającej się wojny z Francją. Imperator Aleksander I przyjął plan opracowany przez byłego pruskiego oficera sztabowego, zaufanego doradcę – generała Karola von Phulla. Zakładał on, że jedna z dwóch armii (dowodzona przez Barclaya de Tolly'ego) stawi opór na linii rzeki Dźwiny, a druga (Bagrationa) uderzy na wojska francuskie z boku. Było to ryzykowne: gdyby coś poszło nie tak, armie mogły zostać rozbite jedna po drugiej.

obóz umocniony koło Drissy

Budziło to zrozumiałe obawy w rosyjskim kwatermistrzostwie, jednak postanowiono zbudować obóz umocniony (*укреплённый лагерь*) koło miejscowości Drissa (ros. Дрисса; ob. na Białorusi, od 1962 Верхнядзвінск) na lewym, południowym brzegu Dźwiny, u ujścia małej Drisy. Wyboru tego konkretnego miejsca dokonał płk Ludwig von Wolzogen (1773–1845), do 1807 roku oficer wirtemberski. Umocnienia składały się z trzech linii polowych redut i szańców połączonych palisadami. Zaprojektował je sam Phull; pracami kierował pułkownik wojsk kwatermistrzowskich Eichen.

negatywne opinie

Obóz od początku budził wątpliwości, a kiedy został zlustrowany 26 VI 1812 roku (stara data juliańska) przez generała adiutanta Aleksandra Michauda ze sztabu Pierwszej Armii Zachodniej i źle oceniony – tak pod względem strategicznym (nie leżał ani na szlaku petersburskim, ani moskiewskim), jak i taktycznym (rzeka była płytka, a obóz zupełnie nie był chroniony od tyłu), zaufanie Aleksandra do Phulla zmalało pod naporem opinii wielu oficerów, m.in. Karla von Clausewitza, który także przybył do Drissy. Szef sztabu I Armii, Filip Paulucci, zwrócił się z irytacją do Phulla (co prawda pod nieobecność Aleksandra): *Этот лагерь был выбран изменником или невеждой – выбирайте любое, ваше превосходительство* [*Ten obóz został wybrany przez zdrajcę lub ignoranta – wybierzcie coś, Wasza Ekscelencjo*].

opuszczenie obozu

Wszystko skończyło się jednak szczęśliwie: armia de Tolly'ego przybyła do obozu 27–29 czerwca, i opuściła go już po kilku dniach – wycofała się w stronę Witebska i połączyła pod Smoleńskiem z armią Bagrationa, która po drodze odnowiła siły i zapasy w twierdzy bobrujskiej.

losy Phulla

Phull został odesłany do Petersburga, a po utracie Moskwy wyjechał do Anglii. W czasie wojny okazało się, że niektóre z jego pomysłów zostały zrealizowane. Aleksander napisał do niego: *C'est Vous qui avez conçu le plan qui, avec l'aide de la providence, a eu pour suite le salut de la Russie et celui de l'Europe* [*To Pan wymyślił plan, który – z pomocą Opatrzności – w konsekwencji uratował Rosję i Europę*]. Phull został przywrócony do służby i mianowany ambasadorem Rosji w Hadze.

pruski sztabowiec w Rosji

Generał Karl Ludwig von Phull (1757–1826, Карл Людвиг Август Пфуль; obecnie występuje jako Pfuel lub Pfull) do 1806 roku służył w pruskim sztabie generalnego kwatermistrza generała porucznika von Geusaua, z pułkownikami Massenbachem i Scharnhorstem. Podczas bitwy pod Jeną i Auerstädt dowodził sztabem Fryderyka Wilhelma III. Po klęsce wyjechał do Rosji, gdzie zyskał zaufanie imperatora Aleksandra I. Uchodził za inteligentnego i wykształconego, ale czystego teoretyka, który o życiu wojskowym i praktycznych działaniach wojennych nie ma pojęcia. Nie nauczył się rosyjskiego, nie znał struktury rosyjskich wojsk i rosyjskich realiów. Przez innych oficerów był ignorowany, raportów nie otrzymywał, a wszystko, co wiedział, dowiedział się od Aleksandra. Według Clausewitza zachowywał się jak lunatyk na dachu, którego po przebudzeniu czeka nieuchronny upadek...

Generał Karl Ludwig von Phull

Aleksander Piotrowicz Apsit (1880–1944): *Narada wojenna w Drissie 1(13) lipca 1812 roku*, 1912.
http://archives.gov.by/index.php?id=779340

OPRACOWANO NA PODSTAWIE:

Столетие военного министерства. 1802-1902. Главное инженерное управление. Исторический очерк. Второй очерк; VII, część I, Petersburg 1902,
[tom poświęcony Głównemu Zarządowi Inżynierii],
Библиотека «Руниверс» https://runivers.ru

Карл фон Клаузевиц: *1812 год*,
http://www.museum.ru/museum/1812/Library/Clausewitz/index.html

Петр Мазаев, Юлия Камаева, Матвей Катков, Анастасия Сулакова:
План генерала Фуля и Дрисский лагерь, http://1812.nsad.ru/28

Plan obozu w Drissie z książki: Богданович Модест Иванович:
История Отечественной войны 1812 года, том I, СПб 1859,
https://www.runivers.org/lib/book3097/9759/

Sergiej Prokudin-Gorski: *Dźwina w Dryssie*, fotografia z 1912.

Сергей Михайлович Прокудин-Горский (1863–1944) to pionier fotografii kolorowej. W latach 1905–1915 fotografował imperium rosyjskie, z błogosławieństwem imperatora Mikołaja II. Używał swoistej techniki: trzech szklanych negatywów 24 × 9 cm naświetlanych z filtrami czerwonym, zielonym i niebieskim. Przy pomocy projektora można było uzyskać z nich kolorowy obraz. Kolekcję jego prac posiada Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych.